

Sitrep Irak
NR.3, 16/01/03

Dit sitrep is opgesteld op verzoek van het CVIN en is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Het sitrep is bedoeld ter informatie voor de betrokken bewindslieden. Dit sitrep wordt tweewekelijks uitgebracht. Indien noodzakelijk zal de frequentie worden verhoogd. Normaliter zal het sitrep zich richten op de actuele ontwikkelingen.

I. Uitvoering VR-resolutie 1441/ inspecties:

A. Uitvoering VR-resolutie:

Op 9 januari 2003 verzorgden Uitvoerend Voorzitter Blix van UNMOVIC en Directeur-generaal El-Baradei van het Internationaal Atoomagentschap (IAEA) een informele briefing voor de Veiligheidsraad. Hierin werd meer uitgebreid ingegaan op de verklaring van Irak inzake massavernietigingswapens van 7 december en het verloop van de inspecties tot nu toe.

Kern van de briefing was dat er tot op heden geen 'smoking gun' was gevonden. Daarnaast heeft Irak tot op heden meegewerkt aan de inspecties en, waar nodig, directe toegang verschaft. Dit is volgens Blix echter niet 'sufficient to give confidence that nothing is hidden in a large country with an earlier record of avoiding disclosures'. Binnen de VR bestaat consensus over de noodzaak van een meer actieve Iraakse medewerking.

De verklaring van 7 december omtrent de massavernietigingswapens is onvolledig en laat enkel felten zien die al voor 1998 bekend waren. Ook laten vergelijkingen met eerder afgelegde verklaringen vele tegenstrijdigheden zien. Irak is gevraagd nadere informatie en bewijzen te verstrekken over de vernietiging van MVW's

Op 27 januari as. zullen Blix en El-Baradei formeel rapporteren over de gang van zaken met betrekking tot de inspecties. Dit zou een eerste formele rapportage worden met het karakter van 'work in progress' en het zal dus niet gaan om een 'final report'. Desalniettemin zou naar aanleiding van de rapportage "material breach" kunnen worden vastgesteld.

Zowel Blix als El Baradei hebben aangegeven dat de inspecties op 27 januari niet afgerond zullen zijn en dat nog minimaal een aantal maanden (een jaar volgens El Baradei) nodig zal zijn om het onderzoek in Irak af te ronden. Tevens heeft Blix laten weten dat hij in maart opnieuw formeel aan de Veiligheidsraad zal rapporteren.

B. Inspecties:

Zowel UNMOVIC als het IAEA lijken ongestoord hun gang te kunnen gaan en alle locaties te kunnen bezoeken die zij wensen. De Irakezen werken op logistiek terrein

mee. Er zijn thans 80-90 UNMOVIC-medewerkers en 20-30 medewerkers van het IAEA in Irak aanwezig. Over wat er zoal is aangetroffen bij de inspecties laten UNMOVIC en het IAEA zich niet uit, behoudens genoemde constatering dat tot op heden geen 'smoking gun' is gevonden. Naar eigen verwachting zal UNMOVIC de komende twee weken in Irak op concrete aanwijzingen van de aanwezigheid van MVW programma's stuiten.

Voor wat betreft het verschaffen van inlichtingen aan UNMOVIC door de VS, heeft Secretary of State Colin Powell aangegeven dat zeer geheime informatie voornamelijk niet wordt verstrekt in verband met bronbescherming, maar dit zou in de toekomst mogelijk kunnen zijn.

Volgens Blix is de eind december door Irak overhandigde lijst - met daarop de namen van 117 chemici, 120 wetenschappers in de biologische sfeer en 156 in de 'missile sector' - incompleet. Verschillende wetenschappers die in de tijd van UNSCOM nog wel waren opgegeven, ontbraken nu op de lijst.

Inspecteurs zijn intussen begonnen met het interviewen van de wetenschappers. Voornamelijk hebben deze interviews in Irak plaatsgevonden. Op verzoek van de geïnterviewden was bij de gesprekken een Iraakse waarnemer aanwezig. Het belang van het interviewen van wetenschappers 'in private' wordt door UNMOVIC erkend. De huidige gang van zaken is onbevredigend en het is niet uitgesloten dat enkele wetenschappers buiten Irak zullen moeten worden verhoord. De problemen zijn daarbij tweeledig. Allereerst praktisch: waar moeten de wetenschappers en hun familie, die eveneens een veiligheidsrisico lopen, naartoe. Ten tweede politiek: UNMOVIC zou alleen wetenschappers willen helpen het land te verlaten op eigen verzoek. De Amerikaanse druk op UNMOVIC om voortvarend met de interviews aan de slag te gaan lijkt groot. Dit is laatstelijk besproken in het gesprek tussen Blix en Condoleezza Rice (National Security adviseur van Bush) op 14 januari.

10 2 a

II Internationale politieke ontwikkelingen:

A. Irak:

Sadam Hoessein heeft op 6 januari in een speech ter gelegenheid van de zgn. "Army Day", o.a. de VN-wapeninspecteurs ervan beschuldigd spionagewerk te verrichten en de VS ervan beschuldigd de algehele bezetting van de landen van de Perzische Golf na te streven.

Binnenkort is de eerste bijeenkomst gepland van de nieuwe 65 leden tellende Coordinating Committee van de Irakese oppositie in Erbil (noord-Irak) plaatsvinden. Dit comité werd tijdens de Iraakse Oppositie conferentie van 14-16 december 2002 in Londen ingesteld (voor uitgebreidere informatie over het verloop van de conferentie zie bijlage).

B. Regio rondom Irak:

Ondanks de verwachtbare steun van Turkije aan een militaire interventie, heeft de nieuwe Turkse Premier Gul een rondreis door het Midden Oosten (Syrië, Egypte, Jordanië en Saoedi-Arabië) gemaakt om de mogelijkheden te polsen van een inzet van de landen van de regio voor een vreedzame oplossing van de crisis. Van alle bovengenoemde landen heeft PM Gul steun gekregen. Saoedi-Arabië heeft bereidheid getoond voor een gemeenschappelijk Arabisch initiatief teneinde Saddam Hoessein te bewegen tot aftreden.

10 2 a

C. VN:

De VN – samen met het Rode Kruis en andere NGO's - werkt reeds enkele maanden aan "informele" contingency planning voor het lenigen van de humanitaire gevolgen van een eventuele militaire operatie. Op 12 en 13 januari heeft in Geneve de tweede bijeenkomst terzake plaatsgevonden. Het grootste probleem bij het treffen van de noodzakelijke voorbereiding blijkt het gebrek van donorbereidheid om op dit moment financieel bij te dragen. Sommige landen (VS, maar ook Japan, Canada, Zwitserland en Griekenland) hebben financiële bijdragen toegezegd. Op 15 januari heeft terzake op het ministerie van Buitenlandse Zaken overleg plaatsgevonden met Emergency Relief Coordinator Kenzo Oshima. Nederland heeft aangegeven thans niet aan zijn verzoek om een bijdrage aan het totaal benodigde bedrag van 37 miljoen dollars te kunnen voldoen.

D. Washington/Londen/Parijs/Berlijn/Peking/Praag

Ondanks de duidelijke en zichtbare bespoediging van de VS/VK militaire opbouw in en rondom de Perzische Golf, wordt in Washington herhaaldelijk benadrukt dat er met betrekking (tot de datum) van een aanval nog geen besluit is genomen. President Bush heeft, in antwoord op de oproepen van zowel Blix als El-Baradei, op 13 januari aangegeven dat hij voornemens is de inspecteurs hun werk te laten doen. Hij wenste derhalve geen vaste tijdpad voor een militaire interventie vast te leggen, maar benadrukte wel dat "de tijd (van Saddam Hoessein) op raakt". Uit gesprekken

met VS diplomaten blijkt dat de VS een sterke voorkeur geven aan een multilaterale oplossing van de crisis.

De Britse Premier Blair heeft opnieuw benadrukt dat oorlog niet onvermijdelijk is en volle steun uitgesproken voor het VN-spoor en de wapeninspecties. Het VK heeft dan ook slechts in het kader van het doen toenemen van de militaire druk op Irak besloten tot de oproep van een eerste groep reservisten en het uitzenden van (additionele) maritieme eenheden. Er is nog geen besluit genomen tot de daadwerkelijke inzet van deze middelen. Daarnaast heeft Blair op 13 januari gesteld dat 27 januari weliswaar een belangrijke datum is, maar geen deadline voor actie: "none of us is putting speculative or arbitrary time frames on this. And the fact is the inspectors are in there to do their work, I believe that the inspection process is the right process".

De Franse President Chirac heeft in zijn Nieuwjaarstoespraak een unilaterale aanpak van Irak door de VS afgewezen en erop aangedrongen dat militaire middelen slechts als laatste middel en met VR-toestemming kunnen worden ingezet. Desalniettemin heeft Chirac de Franse troepen opgeroepen "klaar te staan voor de mogelijkheid" van een militaire interventie.

Duitsland zou tijdens het bezoek van Bondskanselier Schroeder aan China met Peking hebben afgesproken hun posities in de VNVR nauw af te stemmen, vooral in februari wanneer Duitsland het VR-voorzitterschap zal bekleden. Beide landen dringen aan op de uitvoering van resolutie 1441 en op een vreedzame oplossing van de crisis. Voorts zou Turkije voornemens zijn de artikel 5-dreiging op korte termijn in het NAVO Militair Comité aan de orde te stellen. Op aandringen van NAVO SG Robertson heeft Ankara dit voornemen nog niet uitgevoerd.

In Tsjechië heeft de regering op 13 januari besloten te voldoen aan het Amerikaans verzoek om assistentie in het geval van een aanval. Het Tsjechisch grondgebied zal bovendien ter beschikking van de (geallieerde) troepen worden gesteld. Dit besluit dient nog door het Parlement aanvaard te worden.

E. EU:

HV Solana heeft op 14 januari gesteld dat als de inspecteurs meer tijd nodig hebben, zij deze tijd moeten krijgen. Griekenland zal bij de gebruikelijke rondreis van de minister van Buitenlandse Zaken Papandreou door het Midden Oosten, begin februari, de kwestie Irak hoog op de agenda plaatsen. Tevens heeft het Voorzitterschap bij monde van Premier Simitis aangegeven dat het wenst dat de kwestie Irak verder wordt besproken in de Veiligheidsraad en dat het hieromtrent goede hoop heeft op het bereiken van een gemeenschappelijk Europese lijn.

F. NAVO

Op 14 januari jl. heeft de VS tijdens de lunch van de Permanente Vertegenwoordigers bij de Noord Atlantische Raad een zestal voorstellen gepresenteerd voor mogelijke NAVO-betrokkenheid in geval van een gewapend conflict met Irak. Deze voorstellen zijn een uitwerking van de vier punten die de

Amerikaanse onderminister van Defensie Wolfowitz in zijn briefing aan de NAR van 4 december 2002 heeft genoemd. De zes voorstellen betreffen:

1. Marine-ondersteuning en escorte van ongewapende militaire vaartuigen en sommige civiele schepen in de Straat van Gibraltar en voor het Suez-kanaal, alsmede mijnbestrijding in de aanloop naar de Suez;
2. Uitzending van NAVO-AWACS naar Turkije;
3. Logistieke ondersteuning van NAVO, ten behoeve van het verplaatsen van Theatre Missile Defences naar Turkije en het verplaatsen van NBC-beschermingsmiddelen en naar het operatiegebied;
4. Verhoogde bescherming van belangrijke Amerikaanse installaties om daarmee VS-troepen vrij te spelen voor de coalitie;
5. "Backfill" van troepen in de Balkan van bondgenoten die willen deelnemen aan coalitie-operaties tegen Irak;
6. Post-conflict stabilisation operations, inclusief vredesafdwinging, vredeshandhaving en humanitaire hulp.

De meeste bondgenoten spraken, overigens zonder formele instructies, hun steun uit voor het instrueren van de National Military Agency's (NMA's) om te starten met "prudent contingency planning". Frankrijk en Duitsland hadden echter reserves. Tijdens de vergadering van de Noord Atlantische Raad op 15 dezer zijn de zes voorstellen van de VS formeel gepresenteerd. Een inhoudelijke discussie zal op een later tijdstip plaatsvinden.

III Militair relevante ontwikkelingen:

A. Militaire ontwikkelingen in Irak:

De landstrijdkrachten van Irak houden zich nog immer bezig met de voorbereidingen op een mogelijke aanval. Zo is Irak overgegaan tot het plaatsen van wrakken van pantservoertuigen aan weerszijden van de hoofdlandings- en taxibaan van *Basrah International Airport*. De wrakken staan om de 200m langs de baan opgesteld en zullen indien nodig op de baan geplaatst worden om het gebruik door Coalitiestrijdkrachten te voorkomen. Soortgelijke blokkades zijn eerder op verschillende grote militaire vliegvelden opgeworpen met behulp van o.a. vrachtwagens. Het is de eerste keer dat men zulke voorbereidingen treft op een civiele luchthaven. Deze activiteiten blijven binnen het normbeeld.

B. Militaire opbouw van VS en VK

De Amerikaanse en Britse troepenopbouw in het Midden-Oosten (de Perzische Golf) en Turkije gaat onverminderd door. In de regio bevinden zich twee vliegdekschepen, terwijl een derde vliegdekschip in de buurt van Australië naar alle waarschijnlijkheid op alert is gezet. De VS zijn momenteel bezig om binnen enkele weken hun presentie te versterken van 60.000 naar 100.000. De 15.000 militairen van de Derde Infanterie Divisie vertrekken één dezer dagen naar Koeweit. Een tweetal luchtplandingsdivisies staat paraat om ingezet te worden. Ook hebben de VS vanaf 6 januari 20.000 reservisten opgeroepen.

Het Britse vliegdekschip HMS ARK ROYAL is met een aantal ondersteunende eenheden – officieel voor het participeren in de oefening "Operation Flying Fish" – naar Maleisië vertrokken. De Britse regering heeft 1500 reservisten opgeroepen met een mogelijk maximale uitbreiding naar 7000. Tevens heeft de regering de initiële order voor de huur van handelsschepen, voor het vervoer van wapentuig en voorraden, uitgebreid van 7 naar 27 stuks.

Naar verwachting zijn eind van deze maand zoveel middelen in de regio aanwezig – de mensen kunnen worden ingevlogen – dat een relatief grote inzet van grondtroepen dan mogelijk moet zijn. Voor een daadwerkelijke grootschalige inzet van grondtroepen zullen de personele en logistieke voorbereidingen echter zeker nog één maand langer vergen.

C. Houding Jordanië tegenover militaire interventie

Het Jordaanse bewind is beducht voor een militaire confrontatie met Irak. Het officiële standpunt is dat Jordanië een militair ingrijpen in Irak van de hand wijst en evenmin een uitvalsbasis wil zijn voor een dergelijke operatie. Desondanks houden de geruchten aan over de aanwezigheid van Amerikaanse en/of Britse eenheden op Jordaanse grondgebied. Zeker in één geval staat vast dat VS-militairen zich in (Oost-) Jordanië ophielden, terwijl dat officieel ontkend werd. Inmiddels is de volgende oefening, nu met de Britse luchtmacht, al gepland voor de tweede helft van deze maand.

Feit is dat de politiek-militaire betrekkingen met de VS in de afgelopen jaren geïntensiveerd zijn. Dit is een uitvloeisel van het in 1994 gesloten vredesverdrag met Israël. Sindsdien ontvangt Jordanië substantiële financiële steun: alleen al aan militaire hulp is voor 2003 een bedrag van US\$ 198 miljoen toegezegd. Terwijl tijdens de Golfoorlog in 1990-91 Jordanië nog afzijdig bleef, kan het land deze keer een Amerikaans(-Brits) verzoek om medewerking nauwelijks afwijzen.

De Jordaanse terughoudendheid vloeit voort uit de vrees voor economische schade (met name in de vorm van de stopzetting van goedkope Iraakse olieimport) en voor grootschalige onrust onder de eigen bevolking die merendeels van Palestijnse origine is. Het Jordaanse veiligheidsapparaat heeft preventieve maatregelen genomen teneinde zijn controle te verstevigen. Rond Palestijnse bevolkingscentra is het toezicht versterkt, de greep van de overheid op de media is verscherpt en veiligheidseenheden hebben een 'schoonmaakoperatie' uitgevoerd in de stad Ma'an in het zuiden waarbij enkele doden vielen. Grootste zorg bij Jordanië echter is een met een militaire interventie in Irak samenvallende escalatie van het Israëlisch-Palestijnse conflict die zou kunnen uitmonden in een exodus van Palestijnen van de Westoever naar Jordanië. Een omvangrijke toevloed van Palestijnen zou het staatsbestel onder enorme druk plaatsen. Immers, de oorspronkelijke bewoners van de Oostelijke Jordaanoever die de traditionele machtsbasis van het koningshuis vormen, zouden door een dergelijke ontwikkeling gereduceerd worden tot een marginale bevolkingsgroep.

IV (Gevolgen voor de Nederlandse samenleving):

+++++

Verzendlijst:

Minister-president
Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden/ Vice MP
Minister van Verkeer en Waterstaat/ Vice MP
Minister van Defensie
Minister van Justitie
Minister van Buitenlandse Zaken

BIJLAGE

Conferentie Iraakse oppositie in Londen

Op 14, 15 en 16 december 2002 heeft in Londen een conferentie plaatsgevonden waar ongeveer 300 leden van de diverse Iraakse oppositiebewegingen aanwezig waren. De conferentie was drie keer uitgesteld omdat de deelnemende groeperingen het niet eens konden worden over de opzet van de conferentie en de lijst van deelnemers. Nadat Amsterdam en Brussel waren afgefallen als locatie voor de conferentie, werd besloten om in Londen bijeen te komen. De organisatie was voornamelijk in handen van de Koerdische organisaties KDP en PUK (de laatste vertegenwoordigd door Hoshyar Zebari, die een belangrijk aandeel had in de organisatie). PUK en KDP drukten gezamenlijk hun stempel op de conferentie.

De conferentie had een open karakter en werd bijgewoond door een groot aantal journalisten alsmede door vertegenwoordigers van de Amerikaanse regering en het ministerie van Buitenlandse Zaken van de VS. De VS steunde de conferentie en de poging van de oppositiegroeperingen om tot nauwere samenwerking te komen, maar had zich van tevoren reeds uitgesproken tegen de vorming van een regering-in-ballingschap, zoals door enkele opposanten werd gewenst.

Tijdens de conferentie is besloten tot het instellen van een Coördinerend Comité, dat wordt gezien als een voorloper van een in te stellen overgangsregering die na de val van het regime van Saddam Hussein de macht in Irak moet overnemen. Het Coördinerend Comité zal tevens als woordvoerder voor de Iraakse oppositie optreden. Het Coördinerend Comité bestaat uit 65 leden. De volledige lijst met namen van de leden van het Coördinerend Comité is te vinden op www.inc.uk.org.

In het 329 pagina's tellende document dat tijdens de conferentie is behandeld (The transition to democracy in Iraq), wordt gesproken over de overgang naar een democratisch Irak, de vorming van een tijdelijke overgangsregering en het houden van vrije, democratische verkiezingen op termijn. Irak dient volgens de oppositiegroeperingen een federale structuur te krijgen, waarin ruimte wordt geboden voor de diverse ethnische en religieuze groepen in Irak.

Opmerkelijk was dat de vertegenwoordigers van SCIRI gedurende de conferentie veelvuldig telefonisch contact hadden met de leiding van SCIRI in Teheran. Het SCIRI wordt gesteund door het Iraanse bewind en het nauwe contact tussen de vertegenwoordigers in Londen en de leiding van SCIRI, duidt op een strakke aansturing vanuit Teheran. Onbekend is wat de betrokkenheid van het Iraanse

regime hierbij was/is, maar gelet op de banden tussen SCIRI en het Iraanse regime mag worden aangenomen dat de belangen van Iran hierbij een belangrijke rol zullen hebben gespeeld. De Shi'ietische partij Al Da'awa boycotte de conferentie vanwege de nauwe verbondenheid met en bemoeienis van de Verenigde Staten. Volgens de berichten in de media hebben de oppositie-groeperingen tijdens de conferentie een door de VS aangeleverde lijst van potentiële leden van het Coördinerend Comité afgewezen, wat mag worden beschouwd als een (symbolisch) signaal aan de VS waarmee de oppositiegroeperingen hun zelfstandigheid willen onderstrepen.